

in concilio Romano ab eodem Summo Pontifice celebrato anno 1724, sub tit. 16, *De vita et honestate clericor.*, cap. 3, ubi expresse statuitur, quod « comam fictitiam,

PLACITUM REGIUM.

In placitum regium animadversiones sequentes ponuntur.

(1. Mira sunt quæ de placiti regii necessitate, ut Apostolicæ quævis litteræ vim habeant, post Stockmansium, et Van Espenium Kaperus quidam celebris scriptor tradidit. Sed rem a Zallwein Benedictino Germano, ab aliisque nostro ævo diligenter perpensam non multis explicabimus. Utar autem statim Zallweini verbis, qui t. I, *Principior. jur. eccles.*, p. 377, ait: « Quantum ad illud placitum regium, si rem bene examinemus, comperiemus, quod omnes discordiæ circa receptionem bullarum et decretorum exortæ inde suam trahant originem, quod sciant et doctores, et magnates, hoc placitum regium ex suggestione politicorum esse susceptum. Ex hoc ipso enim audaciores fiunt, ut omnia decreta, quæ suo palatii non sapiunt, suggillare, carperè et vilipendere non curent. Certe in illis provinciis, in quibus placiti regii usus non viget, nihil tale unquam, aut raro fuit auditum. Fœtus politicorum est istud placitum regium, qui adulandi, placendi, atque jurisdictionis et propriæ, et suorum principum ampliandæ studio, et fortassis occulto livore, invidia et odio, quo in auctoritatem ecclesiasticam feruntur, nescio quæ pericula, præjudicia et damna bono publico metuenda fingunt, et suis principibus sub speciosissimis rationibus ante oculos ponunt. »

(2. Hæc, ne perperam dicta videantur, sunt a nobis uberius explicanda ac confirmanda. Fœtum politicorum auctor placitum regium dixit; sed addere omnino debuit extremis tantum sæculis editum. Stockmansius eo loci, in quo tantum boni sensus Febronius deprehendit, egregie fallitur, dum populum placiti regii moribus ab omni memoria assuetum vocat. Feralis ejus schismatis, quod ab Urbano VI ad Constantiense concilium Ecclesiam crudelissime dilaceravit, tempore vetustior non est isthæc memoria. Indicent Stockmansius, Van Espenius, et cæteri id genus regni dignitatis assentatores, vel unum ex tot imperatoribus, principibusque rerum ante illud schisma potitis, indicent, qui Apostolicas litteras suo, ut evulgarentur, consensu indigere contenderit. Quæ lex, aut rei, de qua agebatur, natura, aut tumultum, qui inde timere poterant, causa cum reipublicæ statu conjunctior, quam Siriciana illa, qua majores clerici ab uxoribus abstinere jubebantur: *Ab omni ecclesiastico honore, ni parent, Apostolicæ Sedis auctoritate defecti, atque a venerandis attractandis mysteriis per-*

(32) Ep. I, ad Himer. Terrac.

(33) Confer opus supra indicatum, cui titulus: *Ragioni della Sede Apostolica*, etc., t. I, p. II, pag.

vulgo *perucca*, aut *cerchielli* nunquam adhibeant. »

(10. Alia ad rem. Vide verb. *COMA FICTITIA* per tot., et verb. *MISSA*, art. 2, a n. 2 ad 4.

petuo prohibiti (32)? Neque tamen cuiquam in mentem venit, principis, ut ea promulgaretur, expectandum assensum. Idem de cæteris Pontificum ac conciliorum legibus dicas, quæ ad Urbanum VI prodierunt. Sed quo gravius est, in magnis illis, quæ a nono sæculo ad quartidecimi initia Romanis Pontificibus cum imperatoribus regibusque fuere dissidiis, Apostolicas in hos constitutiones in ipso eorum imperio, regnisque promulgatas novimus, quin de regio placito ad illas infirmandas cogitaretur (33). Philippus quidem Pulcher in maxima illa cum Bonifacio VIII controversia cavet, ne ullæ ejus pontificis litteræ in regnum deveherentur, *custodibus ubique appositis*, uti in Spondani Annalibus legimus (34), non autem promulgari illas in Gallis absque suo assensu non posse dixit. Idem a 1164, cum Alexandro III gesserat Henricus Angliæ rex, non enim ejus litteras nullius futuras roboris, nisi sibi, aut proceribus suis probarentur, arbitratus est, sed sævissima, » ut idem Spondanus ait (35), « edicta per omnes sibi subjectas provincias promulgavit, nempe ut omnes portus diligentissime custodirentur, ne litteræ interditionis Summi Pontificis » in Angliam « deferrentur. » Quanto facilius, regio negato assensu, pontificias Constitutiones eludere reges ii potuissent! Sed nondum res politica ad eam absolutionem perducta erat, quam posterioribus tandem sæculis obtinuit.

(3. Nempe subito Clementis VII adversus Urbanum VI, schismate, quod deinde ad Martinum V in *Constantiensi* synodo electum perduravit, ne ab antipapis, eorumque asseclis fraudes impune admitterentur, ipsi Urbano visum fuit per necessarium, ut de Constitutionibus Apostolicis, an legitimæ forent, atque a vero Pontifice proficiscerentur, episcopi ante judicarent, quam executioni demandarentur. Principes quoque, ne populi a pseudo-Pontifice deciperentur, cavendum sibi duxerunt bullarum examine. Quamobrem, ut in *Vita Caroli VI, Galliarum regis* narrat Joannes Juvenalis Ursinus, cum an. 1381 Rector Parisiensis academix ad professorum cæterorumque conventuum quasdam Urbani VI, litteras legendas detulisset, dux Andegavensis ob pupillarem Caroli ætatem procurator regni, qui Clementis VII partes sequebatur, graviter rectori indignatus eum comprehendi jussit, non fuisse prætexens ab illo Urbani litteras regi antea exhibitas; quod ipsum tamen histo-

xi et seqq.

(34) Ad ann. 1501, n. 7.

(35) Ad ann. 1164, n. 10.

ricus ducis in *Academix rectorem violentiæ* assignat. Adeo explorata res erat, non potuisse ob hanc causam in rectorem, veluti sontem, jure animadverti. Eadem de causa apud Lusitanos, teste Garcia de Resende in *Chronico Joannis regis*, moribus inductum tunc fuit, ut de brevibus cæterisque Romanis litteris ab archicancellario cognosceretur. * Cap. 66: « Costumavasi anticamente in questi regni, che tutti i brevi, e rescritti, lettere, e bolle, che venivano da Roma, non si facesse di esse cosa alcuna, se non erano prima vedute, ed esaminate dal cancelliere maggiore, et quelle, che trovava esser vere, e direttamente spedite, dava licenza, che si pubblicassero, e che avessero esecuzione, e questo era con sano, e buon rispetto, per isfuggire la falsità, di modo che le parti non ricevessero dolosamente perdita, e danno. E principalmente perchè in tempo di scisma essendovi più di un Papa, come molte volte si vidde, non si aveva da obbedire in questi regni, se non al Padre Santo di Roma; » Ita ille *.

(4. Exstincto tamen schismate ubique ad antiquam consuetudinem paulatim reditum fuit. Nam non solum episcopis Martinus V quam Urbanus VI ipsis indulserat, de Constitutionibus Apostolicis cognoscendi facultatem eripuit, sed etiam Carolus VII, Galliarum rex apud Feuretum (36) a. 1424, edicto sanxit, ut Romano Pontifici deinceps sua uti liceret potestate, « tam in beneficiorum collatione, quam in jurisdictionis Apostolicæ executione, modo et forma, quibus fel. mem. Clementis VII et Benedicti XIII temporibus usus fuerat, et aliis quibuscunque usibus et mandatis. » In Hispania vero idem fuisse servatum in dubio argumento est Alexandri VI constitutio, quæ a. 1493, Ferdinando V et Isabella petentibus indulgentias, omnes cum antea concessas, tum postea concedendas suspendit: « donec per loci ordinarium, in ejus civitate et diœcesi pro tempore publicabuntur, prius et deinde per nostrum, et Sedis Apostolicæ prædictæ nuntium in partibus illis tunc existentem ac capellanum majorem eorumdem regis et reginæ consilio existentem per eos ad id deputandum, bene et diligenter, an sint veræ litteræ Apostolicæ, visæ et inspectæ fuerint. » Si enim Hispaniarum regibus in more positum fuisset, ut Apostolicas Constitutiones suo examini subjicerent, nunquam id ab Alexandro postulasset, sed suo jure quemadmodum in aliis, ita in his quoque Apostolicæ Sedis litteris usi fuissent; multoque minus in legibus, quas de hujusmodi indulgentiis ediderunt, earum cognitionem *vi Alexandrinæ Constitutionis* præcepissent (37). Lusitani quidem consuetudinis, quæ in schismate obtinuerat, retinentiores fuere; sed posteaquam Innocentius VIII, a. 1486, Joannem regem de illa abolenda graviter monuit. * Ipsas Innocentii ad regem litteras accipe.

(36) *Traité de l'abus*, lib. I, cap. 4.

(37) Vide ipsam legem apud Alphonsum Azevedum, t. I, lib. III, tit. 6, leg. 37.

« JOANNI Portugalliæ regi illustri. — INNOCENTIUS, etc.

« Charissime, etc.

« Olim fel. record. Sixtus Papa IV, prædecessor noster immediatus per suum nuntium, deinde per proprium cursorem, celsitudinem tuam monuit, ut revocaret quædam statuta, quibus nonnulli reges Portugalliæ jamdudum contra libertatem ecclesiasticam usi fuerant, ipsaque celsitudo tua tunc utebatur: cui cum Majestas tua respondisset, missuram se super his ad eum, supersedit in ulteriore provisione prædecessor noster prædictus. Post paucos postea dies diem clausit extremum. Nos vero, quibus in ea re nulla alia excusatione, aut informatione opus erat, quippe qui statuta prædicta, dum in minoribus essemus, experti fuimus, causam sanctumque propositum prædecessoris nostri præfati, audito adventu oratorum tuorum, ex quibus statuta prædicta jam revocata fuisse intelligere sperabamus, prosequi ac continuare distulimus.

« Cum vero coram Nobis oratores præfati fuere, nihilque in mandatis ad Nos a te in hoc se habere dixerunt, doluimus profecto pro gravitate rei, pro conscientia tua, pro expectatione nostra; doluit ipsum quoque sacrum Romanorum cardinalium collegium. Neque potuimus (credat Nobis Majestas tua) sine difficultate ipsum collegium adducere, ut differremus in re tam aperta contra ecclesiasticam libertatem pro hujus Sanctæ Sedis, ac nostro honore providere, quod oratores præfati ad tuam Serenitatem reverterentur, ipsam de nostra ac sacri collegii prædicti mente, justitia atque honestate verbo plenissime informati, qui interfuerunt et audiverunt in secreto nostro consistorio, quam gravia et detestanda statuta hæc ipsi collegio visa sunt: Neque possumus, fili charissime, satis mirari, quod reges Portugalliæ, quorum plurima exstant pro fide Christi egregie gesta, qui inter alios Catholici appellari volunt, non formident censuras ac pœnas in Bulla, quæ in *Cana Domini* in eos, qui talia audent, publice, ne quis ignorantiam prætereundere possit, legi consuevit, contentas. Quia vero ideo Nos Deus, licet immeritos, Ecclesiæ suæ sanctæ, ac huic Sanctæ Sedi præfecit, ut ejus honorem dignitatemque tueamur, vigilemusque super commissum nobis gregem: hortamur Serenitatem tuam, quam ex corde diligimus, monemus atque requirimus (jam enim non dolemus solum, sed compatimur tot afflictis, qui ad Nos clamant, quod litteræ Apostolicæ in cancellaria tua retinentur) districtæque (quoniam ignorantiam Majestas tua allegare minime potest) in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut statutum illud, quod continetur, ne quis tabellio, aut notarius etiam Apostolicus cuicunque judici, aut personæ ullas litteras Apostolicas, publicare, intimare aut præsentare, nisi primo impetrata a tua Celsi-

tudine licentia, audeat, addita poena, si instrumentum, quod eas praesentaverit parti, ad quam spectat, quovis modo dederit; aliud praeterea, cujus vigore officiales tui litteras (quas vulgo *tuitivas* appellant) in causis beneficialibus concedere, ac de dictis causis se intromittere praesumunt, revocet, casset, irriter et annullat. Ut autem intelligamus, quid oratorum tuorum reditus, quid monita nostra profuerint, sciamusque quid acturi sumus, tuamque, cujus etiam rationem redduri sumus, conscientiam spectet, volumus, ut infra sex mensium spatium a die, quo oratores praedicti ad tuam Celsitudinem redierint, computandum absque ulla dilatione, aut mora Nos per litteras, aut nuntium certiores tua Majestas reddat, quod dicta statuta revocaverit, ac cassaverit, ut praefertur; sin minus causa jamdiu commissa est; pendet adhuc; fuit saepe tua Celsitudo monita: Exspectamus plus fortasse, quam debemus: prout de jure procedere et providere necesse Nobis erit.

« Datum Romae apud Sanctum Petrum, etc., die 3 Februarii 1486, anno secundo*.

« Piissimus rex, » ut ait in ejus Chronico Garcias de Resende, « per ubbidirli come principe cattolico, e per compiacerli fece tutto, come lo mandarono a chiedere. Di che il Papa, ed i cardinali ebbero molto piacere, e molto contento, e con molte lodi li mandarono a render molte grazie, e di poi sino al presente si è fatto così* ». Hinc intelligis, qua fide haec omnia Febronius dissimulaverit, dum ait (l. I, p. 741): — « Cum anno 1486, Joannes II, Lusitaniae rex ad instantiam Romani Pontificis usum videndi et examinandi litteras Apostolicas: bolere proposuisset, status regni sese opposuere, remonstrantes « non licere regi tale jus a se abdicare in praedictum regni et subditorum; » ita referente Augustino Manuel in *Vita Joannis II*, lib. IV. — Regni quidem proceres sese apposuerunt; sed frustra; quod Febronius callido silentio praeteriit*.

Politicorum deinde artibus effectum est, ut quod ob schismatis causam ceptum erat, eo deinde sublato intermissum, apud multas gentes revocaretur. Haec regii placiti initia sunt, obscura illa quidem, nec satis gloriosa; ea tamen, ut nisi caeci omnino esse velimus, nihil illud ad regiae dignitatis constitutionem spectare videamus. Quis enim sibi unquam persuadeat, saeculo primum quarto decimo inclinante, iterumque, labente saeculo XVI, alibi etiam serius, reges principesque sua jura cognovisse; caeteros praeteritorum saeculorum imperatores, reges, aulicos, tam bardos fuisse, ut quod praecipuum quoddam Majestatis decus, atque adeo praesidium esset, aut ignoraverint aut etiam neglexerint? Sed ad Zellweinium redeamus.

(5. « Res profecto mira, quod solae leges

(38) *De for. eccles.*, part. I, q. 22, n. 19.

(39) *Analys. Jur. Pontif.*, lib. I, tit. constit., tom. II.

ecclesiasticae, et bullae Pontificiae tam sint periculosae, et *placito regio*, et iudicio politicorum subjacere debeant, qui bonum Ecclesiae parvi habentes, solum bonum politicum ex principiis non raro pseudo-Christianis, et rationibus futilibus, saepe saepius a sinistra passione agitati ob oculos habent. Quaeso, si imperatores ecclesiastici, quos *posuit Christus regere Ecclesiam Dei*, suum quoque *placitum* urgerent, quoties decreta emanant politica, quae non raro statui ecclesiastico sunt praedictiosa, libertatibus Ecclesiae inimica, jurisdictioni Pontificum et episcoporum adversa, imo aliquoties ipsa Sancta sanctorum invadunt, quid dicturi forent? » Quod hic Zellweinius pseudopoliticis objicit, multo ante illum animadverterat insignis apud Lusitanos canonum doctor Oliva, cujus haec sunt (38): « Etiam Summus Pontifex posset per constitutionem generalem praecipere, ut nullum rescriptum gratiae impetratum a principe saeculari executioni demandaretur, nisi prius apud episcopos praesentetur et examinetur, utrum contra ecclesias, seu jura earum, vel Sedis Apostolicae, aut in praedictum spirituales potestatis, aliquid contineat, quia non minor, sed major est ejus potestas ad hoc, quam principis saecularis ad illud. Verum heu! pergit Zellwein. quidquid contradicant episcopi, reclamant Pontifices, cedendum est praepotentiae magnatum. Sola *ratio status politici* instar imperiosae Sarae dominatur; dum econtra *ratio status ecclesiastici*, velut humilis Agar servare cogitur. »

(6. Sed ne quis Zellweinium Romanis partibus hac saltem in renimis addictum fuisse obganniat, in medium afferam quae celebres duo Belgae doctores de eodem argumento tradiderunt. Primus prodeat Franciscus Zypaeus (39). Querit ille, an « Constitutiones Apostolicae in Belgio effectum habere non possint, nisi praevio principum placito? » Quid autem respondet? « Profecto, inquit, si res, ut se habet, examinetur, ad nullius Constitutionis legisve ecclesiasticae promulgationem placito principali opus esse judicabit, qui non ex praedicta aliqua opinione, sed ex vero statuere volet; nulla enim edicta id mandant quoad leges constitutionesve Apostolicas, sed quoad rescripta tantum privatis data, eaque non omnia, sed beneficialia tantum. Quae enim reperiuntur in libro edictorum sub rubrica *De causa beneficiali*, omnia tam narrativis verbis, quae impulsivam et finalem causam earum constitutionum continent, quam dispositivis, sonant de provisionibus beneficialibus. » Quam in rem edicta suae regionis, pragmaticasque sanctiones accuratissime percenset. Addit mox: « Saltem ex his liquidum est, edicta ea omnia non nisi ad beneficialia, et abusus circa ea porrigi, non vero ad cursum impediendum Constitutionum Apostolicarum, quae pro salubri regimine Ecclesiae matu-

ris et repetitis deliberationibus ad tollendos abusus cum magno decore domus Dei, incremento politicae Ecclesiae et augmento justitiae saecularis promulgantur. Beneficialia porro diplomata subreptione, gratia et sordibus saepe obtinentur, ut incommoda in his frequentia esse possint, non in illis, adeoque dispar de utrisque est ratio iudicandi. Sic qui historias nostras scripserunt, de inhibitionibus hujusmodi circa beneficialia meminerunt, neque ulterius. In rescriptis sane justitiae, quae nec complectitur edictum anni 1574, dispensationibus matrimonialibus super aetate, aliisque ordinum sacrorum impedimentis, et similibus, nec usus quidem, seu petendi placiti praxis obtinuit, ut sit hactenus post integrum saeculum a primis edictis lapsum, et amplius ne quidem in concilio Brabantiae esse videtur formulare placiti aliud, quam pro bullis Beneficialibus. — Pergit Zypaeus: — « At vero non nemo dicit; usus habet, ut placitum pro quocunque diplomate petatur. Jam in principio dixi, me seponere praedictum hunc, si non errorem, at opinionem. Et disputare, an edictum aliquod sit, quod hunc usum firmet, et non esse demonstravi. Sed quod plerique, qui Roma aliquid accipiunt, placitum petant, fit, quia ad nomen Fisci, et minas ingentium mulctarum omnes privatim horrent, nec ob sumptum paucorum aureorum, quo placitum petatur, evitandum, vult aliquis quaestionem universalem, seu omnium, sui privatam solius facere; disputare, inquam, num egeat placito, an non? Sed haec singulorum in re sua agendi ratio ipsi universae jurisdictioni Ecclesiae praedictum inferre non potest: ut et tota petendi placiti ratio, si non fit in gratiam, non praedictum Ecclesiae atque Reipublicae, omni jure, ratione atque potestate destituitur. — En igitur, ut exigendi regii placiti ratio in Belgio non innitatur sacrae auri fami, quam recentiores quidam in Romana Curia tantopere execrantur*. » Equidem scio aliter Van-Espenium visum fuisse. Ita enim ait (*De promulg. leg.*, p. II, cap. 1, § 1) — « Unius vero regii placiti usus super diplomatibus, bullis et rescriptis e curia Romana emanantibus, adeo notorius jam pridem apud Belgas fuit, ut et exteri scriptores de hoc, tanquam de re notoria, scribant: atque inter alios Ludovicus Gucciardinus nobilis Florentinus in *Descriptione Belgii*, de hoc usu ita scribit: quod ad res ecclesiasticas attinet, easdem fere habet cum Pontifice Maximo princeps in hac ditione conventiones, quas in regno Galliarum rex; nec beneficium ullum, nec gratiam potest conferre, aut expedire in hanc terram diplomata, aut quid aliud tale, quod effectum sortiatur absque principis vel conciliorum ejus placito atque consensu. — Idque etiam Huberti Loens, et Bertrandi Loth testimonio confirmat. — Verum mendacia mendacis Espenius agglomerat; Loensis enim, et Lothius non nisi de beneficialibus diplomatibus, quemadmodum Zypaeus, lo-

quantur; ipse contra, ad omnes Apostolicas constitutiones regio placito subjicendas, eorum utitur auctoritate. Conventionem deinde indicat, quae nulla unquam fuit, nec esse potuit. Quis enim Romanos Pontifices tanta sibi fingat animi imbecillitate, ut generale ejusmodi privilegium, quo omnes plane Apostolicae Sedis constitutiones, ne dogmaticis quidem exceptis, a regii ministris examinentur in maximam ejusdem Sedis contumeliam, disciplinae infirmationem, fidei ipsius periculum, indulgeant? Deinde si id conventione pactum, quid ergo ex regio jure idem Placitum Van-Espenium accersit? Tandem quid factum, ut Gucciardinum hujus rei testem appellet, quem falli incompertum habere non potuit? Easdem fere habere Belgii principem cum Pontifice Maximo conventiones Gucciardinus ait, quas in regno Galliarum, etc.; tum addit, nec beneficium ullum, nec gratiam potest (Pontifex) conferre, etc. Atqui beneficialia diplomata ea cum primis sunt, quae in Gallia a regio placito immunita esse ac semper fuisse constat; exstantque ea de re diserta Parisiensis senatus decreta 9, Maii, a. 1703. Confer Hericourtium, *Leg. eccles. Gallic.*, t. I, cap. 15, § 7, et opus antea indicatum, inscriptumque *Ragioni della Sede Apostolica*, etc., tom. I, part. II, pag. cxii, vel ergo non eadem sunt conventiones, vel (quod Belgae negant) beneficia poterit Pontifex in Belgio quoque, quemadmodum in Gallia, conferre, quin placitum principis ad munienda illorum diplomata postuletur. Viden? quas in ambages consultata quaedam temeritas, ac Romanae Sedis proculcandae libido Van-Espenium conjecerit? Sed ut Van-Espenius manifestius refellatur, libet exscribere, quae Eustachius Jansenius in Epistola altera ad Jo. Christianum Erkelium Coloniae a. 1713, edita hanc in rem accurate congescit (cap. XVII, pag. 274 et seqq.):

« Imploratum est, inquit, aliquando auxilium brachii saecularis ad coercendos refractarios bullarum dogmaticarum, sed non requisitum placitum, ad earum promulgationem, ita Morillonius ad cardinalem Granvellanum scripsit 21 Decemb. 1567, agens de bulla Pii V, contra Bajum: « *J' en ay parlé à M. des Baxon, à fin qu'il soit prevenu, si d'avanture opus esset brachio, n' estant aurement besoin in iis, quae sunt justitiae d'aucun placet.* »

« Episcopus Tornacensis, 7 Jan., ad internuntium ita scripsit: « Decreta sacr. congr. spectantia ad librorum prohibitionem, semper fuisse continuo publicata, et in lucem edita, nunquam viso placito regio. »

« Archiep. Camer., 9 Octobr. 1643: « Decretum (ait) Sedis Apostolicae, quo errores D. Michaelis Bay olim condemnati sunt, fuit sine litteris placiti regii publicatum. »

« Engelbertus episcopus Namurensis anno 1643, 8 Octobr., haec ad internuntium scripsit: — « Ad hanc diem semper vidi libere publicari bullas absque placito, quae Apostolicas beneficiorum provisiones non